

Prøver – Evaluering – Undervisning
Historie
maj-juni 2009

Ved fagkonsulent Niels Lysholm
Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen
Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer

Indhold

FORORD.....	3
EVALUERINGEN	3
OPGIVELSERNE	4
PRØVEOPLÆGGENE	5
PRØVEAFHOLDELSEN	6
ANDET	7
HOVEDKONKLUSIONER	8
Opgivelserne.....	8
Prøveoplæggene	9
Prøveafholdelsen	9
Andet.....	9

Forord

Det er blevet en fast tradition, at der udarbejdes PEU-hæfter for de fag, som afsluttes med en prøve. Evalueringen sker ud fra et ønske om at tegne et samlet billede af årets prøve i faget. Herved kan de erfaringer, der er indhentet gennem prøveafholdelsen, benyttes i forbindelse med tilrettelæggelsen af de fremtidige mundtlige prøver og måske også være en hjælp i planlægningen af undervisningen.

Historie har nu været prøvfag i tre år. Det første år var prøven skriftlig, men ved slutningen af skoleåret 2006/2007 besluttede ministeren sammen med forligskredsen, at afgangsprøven i historie fra skoleåret 2007/2008 alene skulle være mundtlig. Det er altså andet år, hvor der evalueres på den mundtlige prøveform.

Ifølge principperne for prøvfag til udtræk deltog cirka en femtedel af landets 9. klasser i FSA i historie.

Skolestyrelsen og fagkonsulenten vil gerne benytte lejligheden til at sige mange tak for samarbejdet til de beskikkede censorer. De har ydet en meget stor indsats, hvad angår uddybende tilbagemeldinger, faglige vurderinger og ikke mindst vejledning af kollegaer. Desuden vil vi gerne sige tak til de mange, der har bidraget med gode overvejelser, kommentarer og afklarende spørgsmål.

Evalueringen

Evalueringen af dette års mundtlige prøver bygger på de beskikkede censorers besvarelser. Desuden indgår henvendelser fra lærere i evalueringen. Da antallet af beskikkede censorer er begrænset, medfører det, at det statistiske materiale er beskedent. Konklusionerne bør derfor læses i dette perspektiv.

De beskikkede censorer fik udleveret evalueringsskemaer. Evalueringsskemaet rettede konkrete spørgsmål til tre hovedområder:

- Opgivelserne
- Prøveoplæggene
- Prøveafholdelsen

Desuden havde de beskikkede censorer mulighed for at komme med kommentarer, der knyttede sig direkte til de enkelte spørgsmål, samt udtrykke sig mere generelt om hele prøvesituationen. Samtidig havde de beskikkede censorer mulighed for at uddybe de enkelte problemstillinger per mail og telefon.

Opgivelserne

Til den mundtlige prøve skal opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne organiseres i emner eller temaer med problemstillinger og omfatter tekst og andre udtryksformer, som eleven har arbejdet med på 8. og 9. klassetrin. Opgivelserne skal være på dansk.

Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner og temaer der er arbejdet med i undervisningen. Der er tale om et rimeligt bredt udvalg af tekster, for eksempel artikler, uddrag af historiske fortællinger og lovtekster. Opgivelserne indeholder derimod kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes for eksempel på dokumentar- og spillefilm. I enkelte tilfælde er der slet ikke opgivet andre materialer og udtryksformer. Det kan undre, da opgivelserne især dækker perioden efter 1849, hvortil der netop findes mange dokumentar- og spillefilm. Når de beskikkede censorer har spurgt ind til dette, har det i de fleste tilfælde vist sig, at både dokumentar- og spillefilm har været anvendt i undervisningen. De pågældende lærere har blot ikke været opmærksomme på, at andre udtryksformer skal være repræsenteret i opgivelserne.

Der er en klar tendens til, at opgivelserne falder inden for perioden 1800-2008; men i modsætning til sidste skoleår opgives der nu emner inden for flere tidsperioder. Vikingetiden indgik for eksempel i flere opgivelser. Det er dog forsat således, at middelalderen stort set ikke indgår i opgivelserne.

Opgivelserne synes dækkende for alle trinmål efter 9. klassetrin og udvalgte trinmål efter 8. klasse.

Selvom kanonpunkterne endnu ikke er bindende, ser det ud til, at lærerne allerede har taget kanonen til sig. Der indgik således fra 6 til 10 kanonpunkter i de enkelte opgivelser.

De materialer, der dannede grundlag for prøven, for eksempel materialer fra udlånssamlinger, har fortsat kun i en vis udstrækning været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen, hvilket må anses som uhensigtsmæssigt i forhold til elevernes forberedelse til prøven.

Flere opgivelser manglede skolelederens underskrift. Skolelederens underskrift er ansvarspådragende. Det betyder, at skolelederen har det formelle ansvar for, at opgivelserne er i overensstemmelse med kravene til såvel indhold som omfang. Det er derfor vigtigt at overholde denne procedure, således at skolelederens ansvar fastholdes. Der er skoler, hvor der arbejdes hen mod, at skolelederen har en 10-minutters-dialog med hver enkelt lærer i samtlige mundtlige prøvefag. En sådan ordning vil formentlig være med til at optimere opgivelserne. Samtidig vil det måske forebygge ukonstruktive samtaler mellem censor og eksaminator og dermed bidrage til en bedre start på prøveafholdelsen.

Prøveoplæggene

Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Et prøveoplæg baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål formuleret af læreren. Prøveoplægget skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk.

Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene. Oplæggene har gennemgående givet eleven mulighed for at uddrage det væsentligste af en historisk fremstilling og her skelne mellem fakta og tolkning, samt hvilke værdier og interesser denne udlægning kan ses som udtryk for. Ligeledes har oplæggene i høj grad givet mulighed for at vurdere kildernes ophavsforhold, kontekst, tendens og troværdighed. Enkelte beskikkede censorer har i denne sammenhæng fremhævet, at de steder, hvor man i særlig grad har fokuseret på at styrke elevernes kritiske sans og forudsætninger for at bedømme forskellige informationskilder, klarer eleverne sig særligt godt til afgangsprøven.

Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at justere prøveoplæggene således, at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Enkelte beskikkede censorer måtte bede lærerne justere deres prøveoplæg således, at der blev skabt en tilstrækkelig sammenhæng med opgivelserne. Det gav eleven mulighed for at referere til opgivelserne.

Der indgik naturligvis også mange prøveoplæg, der var udarbejdet af læreren. I denne sammenhæng skal man ikke undervurdere betydningen af de faglige overvejelser, som den enkelte lærer gør under udarbejdelsen af prøveoplæggene.

Igen i år indgik der stort set ikke film- og lydklip i prøveoplæggene. Forklaringen kan være, at arbejdspresset i forvejen har været meget stort, og at der har hersket tvivl omkring ophavsrettigheder m.v. Praktiske grunde som manglende sikkerhed for, at afspilningen ville fungere i prøvesituationen, kan også have afholdt nogle fra at benytte film- og lydklip.

Enkelte oplæg var meget samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem historie og samfundsfag. Det er derfor vigtigt, at læreren i den daglige undervisning gør eleverne opmærksomme på dette forhold, og at lærer og censor fastholder fokus på faget under prøveafholdelsen.

Prøveafholdelsen

Der prøves i at:

- inddrage relevant viden om historie og kronologisk forståelse
- analysere, fortolke og anvende kilder.

Der er en stor tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det i høj grad er lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt. Det er tydeligt, at både eksaminator og censor har gjort sig stor umage med at give eleverne en positiv oplevelse af prøveafholdelsen. I den forbindelse bør det nævnes, at lærerskift i 9. klasse kan have en negativ indvirkning på prøveafholdelsen, da det giver kort tid for lærer og elever til at lære

hinanden at kende – og for lærerens vedkommende til at skabe sig et godt og bredt kendskab til elevernes faglige formåen.

Der har været mange henvendelser fra lærere, der er i tvivl om, hvilke bøger der må benyttes under forberedelsen. Ved forberedelsen er det tilladt for eleverne at anvende opslagsværker. Karakteristisk for opslagsværker er, at de enten er alfabetiserede eller kronologiserede. Beskrivelserne skal være kortfattede, og der må ikke være tale om længere periode- eller temabeskrivelser. Grundbøger eller litterære værker må ikke forefindes i forberedelseslokalet. Det er vigtigt, at censor forud for prøven sikrer sig, at der kun anvendes opslagsbøger under forberedelsen, således at det ikke bliver et diskussionspunkt umiddelbart inden eller under prøven.

Prøveafholdelsen tyder på, at elevernes historiske viden og kronologiske forståelse set i forhold til de krav, der kan udledes af slut- og trinmål, efter flere censorers opfattelse kalder på fortsat opmærksomhed, så det faglige niveau sikres.

Tilsyneladende er eleverne blevet bedre til at vurdere kildernes ophavstid og ophavssituation, samt skelne mellem deres egen tid og den tid, kilderne er skrevet i.

Andet

Flere lærere har forud for prøveafholdelsen udtrykt bekymring over at skulle have beskikket censur. Efterfølgende har de fleste lærere dog understreget, at de har haft stort udbytte af den faglige sparring med den beskikkede censor. Det skal derfor understreges, at hvervet som beskikket censor stiller store faglige og menneskelige krav. Ud over de faglige krav skal de beskikkede censorer også honorere krav som for eksempel evnen til at kunne samtale, forhandle og vise hjælpsomhed. Mødet mellem de beskikkede censorer og eksaminatorerne skulle derfor gerne medføre et kvalitetsløft for alle parter.

Problematikken om ikke-linje-fagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år. Lærerens faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning såvel positivt som negativt. På det personlige plan kan det desuden betyde mange frustrationer og ekstra arbejde for de pågældende lærere. I forbindelse med

prøveafholdelsen kan konsekvensen være, at de enkelte lærere mangler den faglige ballast til at stille relevante spørgsmål til oplæggene. Det kan tillige gøre det vanskeligt for censor at fastholde censorrollen, når censor for at bidrage til et forsvarlig prøveforløb i for høj grad må deltage direkte i eksaminationen. Derfor kan skoleledelserne med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjeuddannede lærere i historie. Det skal dog fremhæves, at mange ikke-linjefagsuddannede lærere har sat sig grundigt ind i faget, og at deres engagement smitter af på eleverne. Desuden har mange gjort brug af linjefagsuddannede kollegaer. Hvis de tillige er rutinerede i at føre eleverne til prøve, kan det være en yderligere hjælp for eleverne.

Problematikken om lærerskift i 8./9. klasse er ligeledes uændret. Det kan blandt andet medføre, at det er vanskeligt at få overblik over, hvilke emner og temaer der er gennemgået, og hvilke materialer der er anvendt. Desuden kan det være vanskeligt for læreren at vurdere, hvor stor vægt der er lagt på de enkelte emner. Måske kan problemet afhjælpes ved en bedre udnyttelse af årsplanerne. Dette forhold synes særlig vanskeligt at ændre på.

Hovedkonklusioner

Opgivelserne

- Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner og temaer der er arbejdet med i undervisningen. Opgivelserne indeholder derimod kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes på for eksempel dokumentar- og spillefilm. I enkelte tilfælde er der slet ikke opgivet andre materialer og udtryksformer.
- Der er en klar tendens til, at opgivelserne falder inden for perioden 1800-2008; men i modsætning til sidste skoleår opgives der nu emner inden for flere tidsperioder. Vikingetiden indgik for eksempel i flere opgivelser.
- Selvom kanonpunkterne endnu ikke er bindende, ser det ud til, at lærerne allerede har taget kanonen til sig. Der indgår således fra 6 til 10 kanonpunkter i de enkelte opgivelser.

Prøveoplæggene

- Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene. Oplæggene har gennemgående givet eleven mulighed for at uddrage det væsentligste af en historisk fremstilling og her skelne mellem fakta og tolkning, samt hvilke værdier og interesser denne udlægning kan ses som udtryk for. Ligeledes har oplæggene i høj grad givet mulighed for at vurdere kildernes ophavsforhold, kontekst, tendens og troværdighed.
- Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være vigtigt at justere prøveoplæggene således, at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Det giver eleverne bedre mulighed for at referere til opgivelserne.
- Igen i år indgik der stort set ikke film- og lydklip i prøveoplæggene.

Prøveafholdelsen

- Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen.
- Prøveafholdelsen tyder på, at elevernes historiske viden og kronologiske forståelse set i forhold til de krav, der kan udledes af slut- og trinmål, efter flere censorers opfattelse kalder på fortsat opmærksomhed, så det faglige niveau sikres.
- Tilsyneladende er eleverne blevet bedre til at vurdere kildernes ophavstid og ophavssituation og skelne mellem deres egen tid og den tid, kilderne er skrevet i.

Andet

- Problematikken om ikke-linjefagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år.

- Problematikken om lærerskift i 8./9. klasse er ligeledes uændret. Dette forhold synes særlig vanskeligt at ændre på.

Afrunding

I det forløbne skoleår har der været langt flere henvendelser fra lærere en tidligere om blandt andet prøveafholdelsen. Det viser, at lærerne ønsker at gøre tingene korrekt og sikre, at eleverne oplever et positivt prøveforløb.

Der er ikke tvivl om, at historie som prøfefag fortsat er en stor udfordring for mange lærere. Heldigvis tyder meget på, at lærernes anstrengelser og fagets nye status også er medvirkende til at styrke fagligheden.

Mange lærere bruger fortsat meget tid og energi på at føre eleverne til prøve i historie. Det bevirker, at langt de fleste af landets elever heldigvis får en positiv oplevelse af prøveforløbet.